

Рецензію отримано
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.076
д.р.н., проф Колесник О.С.
12.07.2024 О.С.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.076
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка
доктору філологічних наук, професору,
професору кафедри германської філології
Факультету романо-германської філології
Олександрю КОЛЕСНИКУ

Рецензія

Рецензента **Чеснокової Ганни Вадимівни**, кандидата філологічних наук, професора, професора кафедри лінгвістики та перекладу Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, про дисертацію **Рязанова Ігоря Геннадійовича** «Структурні й стилістичні особливості пісенного тексту в американському репі», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Актуальність дисертаційного дослідження

Обрана тема дослідження є актуальною з огляду на стрімке зростання популярності жанру реп та безперечне значення реп-музики в контексті сучасної американської культури, а також на важливу роль текстового елемента пісень жанру реп у соціально-політичному житті сучасної Америки. Такий пісенний текст загалом і його поетика, стилістичні та структурні особливості зокрема залишаються недостатньо вивченими, тоді як увага аудиторії до жанру продовжує зростати.

Наукова новизна результатів

У роботі вперше здійснено спробу комплексного аналізу американських пісенних текстів жанру реп задля встановлення його основних структурних, стилістичних, концептуальних та інтертекстуальних засад, а також специфіки текстуального елемента. У результаті дослідження було *визначено* головні концепти, теми й образи, їхні методи реалізації, а також ключові інструменти римо-ритмічної організації проаналізованих текстів та певні риси мультимодального вираження в рамках пісенного тексту досліджуваного жанру; *встановлено* основні лексико-семантичні особливості й головні засади структурної організації пісенного тексту американського репу; *окреслено* елементи інтертекстуальності таких текстів, їхній соціальний і культурний контекст; *охарактеризовано* провідні засоби формування концептуального й

авторського простору. У результаті визначення структурних та стилістичних властивостей пісенного тексту на різних рівнях його сприйняття було зроблено висновки про соціокультурний контекст реп-жанру, особливості використання мови як інструменту створення художнього твору, а також про взаємозв'язок реп-жанру з іншими видами мистецтва.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення дослідження полягає в комплексному підході до вивчення пісенного тексту та його характерних рис на різних рівнях: структурно-текстуальному, стилістичному, семантичному, концептуальному, інтертекстуальному та мультимодальному. Аналіз пісенного тексту в американському репі дозволяє отримати широкий спектр даних, які дають змогу краще розуміти текстуальний елемент такого жанру і його культурне значення.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання даних та результатів дисертації для подальшого вивчення поезики пісенного тексту як в рамках жанру реп, так і за його межами. Вивчення мультимодальної складової, яка залучає елементи інтертекстуальності пісенного тексту, є перспективною темою для подальшого дослідження.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У роботі автор пропонує низку положень, що висвітлюють актуальність та ефективність підходів і методів когнітивної лінгвістики. На позитивну оцінку заслуговує залучення ілюстративних цитат з оригінальних пісенних текстів жанру реп, які входять до альбомів, що отримали нагороду «Греммі» в категорії «Кращий реп-альбом року» в період з 1996 по 2020 роки, з одночасним визначенням структурних і стилістичних особливостей та авторським аналізом й коментарями щодо особливостей їх використання. Загалом автором було опрацьовано 426 пісенних текстів, включених до цих альбомів, разом із такими супутніми матеріалами, як обкладинки альбомів, які автор використав з метою дослідження мультимодального аспекту американського репу та його інтертекстуальних властивостей. Одержані результати переконливо узагальнено дисертантом в таких положеннях:

1. Серед основних характеристик структури пісенного тексту в жанрі реп здобувач виділяє текстуальну організацію, яка передбачає поділ тексту на секції, що має важливу формуючу роль для пісенного тексту досліджуваного жанру через специфіку вокальної техніки. Водночас дисертант робить висновок про те, що, оскільки речитатив як основна вокальна техніка для

виконання має тенденцію до монотонності і не передбачає суттєвих змін інтонації та швидкості, структуризація тексту, незалежно від музичного акомпанементу, допомагає створювати динаміку. У дослідженні зазначається, що найбільш розповсюджену пісенну структуру, а саме «вступ – куплет – приспів (хук) – куплет – приспів (хук) – аутро (фінальна частина)», було виявлено в переважній більшості досліджуваних пісень (344 одиниці). Автор зазначає, що куплет в пісенному тексті жанру реп американських виконавців здебільшого складається з 16 або 20 рядків. Типовим для американського репу виявлено використання куплетів із парною кількістю рядків, яку можна поділити на 4, оскільки саме таку кількість тактів використовує сучасна західна поп-музика.

2. Дисертант констатує, що для пісенних текстів в жанрі реп характерними є лексичне нагромадження й багатослівність, а своєрідні риси структурної організації приспіву або хуку (повтор, кратність) можна звести до таких: по-перше, це подвійне використання приспіву, який складається з 4 рядків, що в сумі складає секції по 8 рядків; по-друге, це взаємозаміна приспіву та хуку. У структурі пісенного тексту в жанрі реп велике значення має вступ до пісні, який зазвичай реалізується через короткі фрази, сказані самим виконавцем, через залучення словесної вставки, або семпли, що виконує вступну функцію. Використання розмови як текстового елемента в рамках пісенного тексту також є характерним для американського репу; діалог виступає як тип організації тексту.

3. Автор зазначає, що римо-ритмічна композиція досліджуваних пісенних текстів, яка формує його фонетичну структуру, реалізується через такі стилістичні засоби, як асонанс, рима, повтор і алітерація. Домінантним фонетичним стилістичним засобом у пісенних текстах жанру реп є асонанс (9 471 випадків в 426 пісенних текстах); він поєднується з римою, розширюючи фонетичні комбінації в текстах, що підтримує фонетичну когезію і структуру пісенного тексту. Рима (8 444 випадки використання) у своєму стандартному прояві наявна в кожному проаналізованому пісенному тексті, але вона подекуди комбінується з асонансом, який приходить на заміну рими або виступає як зв'язка між римами для підтримки ритму та мелодійності. Дисертант робить висновок про те, що кожен проаналізований у роботі альбом містить приклади поєднання щонайменше два фонетичних засобів. Алітерація у порівнянні з римою та асонансом є суттєво менш частим явищем (112 випадків використання). Також кожен проаналізований альбом для створення співзвучності в рядках пісенного тексту містить повтор (8 175 випадків використання) – анафоричний, епіфоричний чи звичайний лексичний. Дисертантом зазначається, що у таких альбомах, як «*DAMN.*» та «*Igor*», повтор

використовується як основний засіб для зв'язки пісенного тексту і не лише для побудови його ритмічного компонента, але й для утворення образних та метафоричних елементів.

4. Автор дисертації підкреслює, що реалізація інтертекстуальності пісенного тексту в американському репі може розумітися: 1) як частина авторського світу, де пісенний текст сприймається як щось, що існує лише в творчому доробку певного виконавця; 2) як частина ширшого соціального та культурного контексту; автор розглядає інтертекстуальність безпосередньо в контексті посилань на інші твори (літературні, пісенні, витвори живопису, кінематографу, телебачення тощо) або на пісенні тексти інших виконавців; 3) як домінуючий елемент побудови складових сюжету концептуального альбому. З огляду на інтертекстуальні зв'язки між різними піснями текстами реп-альбомів, 25 альбомів вибірки поділяються на два типи: колекції, в яких пісні мають зв'язки лише на базовому тематичному рівні, та концептуальні альбоми, в яких превалює домінуюче використання лексико-стилістичних елементів реалізації метафоричних й концептуальних виразів, що виходить за межі одного тексту й мігрує від пісні до пісні в рамках одного або навіть декількох альбомів. Концептуальні альбоми, на думку дисертанта, завжди пов'язані окремими текстами або елементами цих текстів.

5. Мультиmodalність пісенного тексту в жанрі реп має суттєве значення в контексті реалізації невербальних смислових повідомлень, закладених у додаткові графічні матеріали, що певною мірою здібні виступати доповненням до вербалізації концептів, виражених у текстуальному елементі реп-пісень. Водночас додаткові елементи (наприклад, обкладинки альбомів) уможливають реалізацію концептуального розширення наявних авторських просторів пісенної лірики, доповнюючи образно-концептуальні елементи тексту символічними, смисловими і в окремих випадках текстовими виразами графічного характеру.

6. Серед основних концептуальних просторів американського репу дисертант виділяє такі: соціально-політичний концептуальний простір; концептуальний простір тріумфу й особистої боротьби; концептуальний простір «любов і стосунки»; концептуальний простір злочинності й насильства. На думку автора, у переважній більшості просторів концепти виражені через стилістичні прийоми.

7. У реалізації концептуальних просторів основними стилістичними засобами дисертант вважає метафору та її варіації, серед яких виділяє порівняння, гіперболу та персоніфікацію. Переважна більшість проаналізованих у дослідженні текстів (87 %) містять метафору, 57 % – порівняння, 52 % – гіперболу і 34 % – персоніфікацію. Здобувач підкреслює,

що зазначені стилістичні прийоми використані в художньому значенні й дозволяють авторам реп-пісень будувати концептуальні простори, що в контексті пісенної лірики викликають емоційну реакцію з боку слухача, формують смисловий зміст пісенних текстів, підсилюють ліричні образи, що резонують з аудиторією, привертають її увагу і підсилюють сенсові категорії.

Рівень виконання поставленого наукового завдання й оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертацію виконано відповідно до наукової теми Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток європейських мов і літератур у контексті міжкультурної комунікації», номер державної реєстрації 0116U006607; 07.2016 – 07.2021 рр., а також у межах наукової теми кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського університету імені Бориса Грінченка «Цифрова трансформаційна лінгвістика та міжкультурна комунікація у романо-германських мовах», номер державної реєстрації 0123U102796, 05.2023 – 05.2028 рр. Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 9 від 29 жовтня 2020 р.).

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях

Основні теоретичні положення та практичні досягнення дисертації відображено у 9 наукових публікаціях автора, з яких 3 – в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, а 6 складають публікації, в яких додатково розкрито результати дослідження. Загальний обсяг публікацій – 2,4 друк. арк.

Теоретичні підходи та практичні висновки здійсненого дослідження були висвітлені на 6 науково-практичних конференціях, а саме: конференції «Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії» (м. Вінниця, 20–21 березня 2020 р.); конференції «Розвиток філологічної науки в сучасному міжкультурному просторі» (м. Миколаїв, 24–25 квітня 2020 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної науки та освіти» (м. Львів, 10–11 червня 2021 р.); конференції «Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в полікультурному суспільстві» (м. Полтава, 10-11 лютого 2023 р.); конференції «Актуальні питання філології: теорія і практика» (м. Вінниця, 10–11 березня 2023 р.); конференції «Пріоритетні завдання філологічних наук на сучасному етапі» (м. Чернігів, 15–16 грудня 2023 р.).

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу

Структура дослідження включає анотацію українською й англійською мовами, вступ, три розділи з висновками до кожного з них, загальні висновки, списки використаної літератури й додатки. Загальний обсяг дисертації становить 300 сторінок. Структура та зміст роботи є чіткими та відповідають поставленій меті й окресленим завданням. Обсяг і оформлення відповідають чинним вимогам.

Дотримання академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації

На підставі аналізу тексту дисертації, перевірки за допомогою спеціалізованих інструментів й експертної оцінки, можна встановити, що автор самостійно виконав дисертацію та наукові публікації. Вони не містять ознак академічного плагіату, фальсифікації, вигадкування чи самоплагіату.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом дисертація І.Г. Рязанова справляє позитивне враження; водночас вона містить дискусійні моменти. На проміжних етапах обговорення дослідження було висловлено низку суттєвих зауважень – зокрема, до алгоритму застосування методології, до інтерпретації окремих даних і до концептуальних конструктів, використаних у дослідженні. Після внесених змін робота набула більшої виваженості й стрункості викладу, але залишилися окремі спірні позиції, які викладено нижче. Відразу зауважимо, що висловлені думки є не критикою, а скоріше роздумами, які спонукають до дискусії або потребують уточнень.

- Аналіз метафоричного компоненту пісенних текстів у роботі та викладення результатів аналізу виявляють термінологічну непослідовність, що проявляється, наприклад, у взаємозамінюваному використанні термінів «образ» і «концепт» у тих контекстах, де вони навряд чи можуть ототожнюватись. Так, на с. 169 автор твердить, що «Центральний образ пісні – це magic wand або ж «чарівна паличка», і використання терміну «концепт» тут було б доречнішим. Подібні випадки також зустрічаємо на с. 170 і 173.
- Підрозділ 1.2 «Пісенний текст у реп-жанрі» не є остаточно переконливим. Бажано було б використати більшу кількість прикладів як для уточнення базових понять і термінів дослідження,

так і для аргументації їхнього значення і специфіки у цій конкретній роботі.

- Класифікація концептуальних просторів, яка передбачає виділення 4 широких груп, виглядає занадто загальною і потребує конкретизації. Так, виділений автором соціально-політичний концептуальний простір може бути розділений на два (соціальний та політичний), які, хоча й пов'язані концептуально, втім демонструють достатньо розбіжностей у своїх концептуальних, метафоричних і тематичних якостях, щоб бути виділеними в окремі групи.
- З точки зору аналізу римо-ритмічних властивостей пісенного тексту в американському репі автор дослідження, у якому першочергово вивчається саме текстовий компонент пісні, загалом послуговується доцільним набором методів і підходів. Проте включення не лише текстового джерела, але і його акустичного аспекту, вираженого в аудіозаписах пісень, надало б ширші можливості для аналізу саме ритмічності пісенного тексту, адже музичний і текстовий елементи безперечно пов'язані один з одним.
- Оскільки робота містить достатньо широкий масив прикладів лінгвостилістичних та лексико-семантичних явищ в пісенних текстах, представлених у додатках до дисертації, було б логічним з метою унаочнення даних представити безпосередньо в тексті роботи відповідні схеми та діаграми.

Висловлені коментарі та зауваження не є принциповими, не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість роботи, що рецензується, і мають дискусійний характер. Авторська позиція цілком має право на відстоювання під час публічного захисту дисертації, а таке обговорення вочевидь сприятиме подальшим дослідженням з обраної проблематики, активізуючи науковий діалог та поглиблюючи внесок автора в відповідну галузь знань.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей

Здобувач продемонстрував достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та компетентностей, що дозволило йому реалізувати завдання роботи в повному обсязі. Є всі підстави стверджувати про наукову зрілість дисертанта, його здатність до системного вивчення різних аспектів досліджуваних явищ і процесів, уміння окреслювати перспективи подальших наукових пошуків.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам

Дисертація І.Г. Рязанова «Структурні й стилістичні особливості пісенного тексту в американському репі» є завершеною розвідкою, яка пропонує низку цікавих спостережень щодо структури, лінгвостилістичних рис і проявів мультимодальності й інтертекстуальності в американських пісенних текстах жанру реп.

Дисертація відповідає п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03 лютого 2017 р. за № 155/30023, а автор роботи – Ігор Геннадійович Рязанов – заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, професор,
професор кафедри лінгвістики та перекладу
Факультету романо-германської філології
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Ганна ЧЕСНОКОВА

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965

ВЛАСНИЙ ПІДПИС
Г. Чеснокова ЗАСВІДЧУЮ

Гривітський Сергій Віталійович
Ганнішова О. Олександрівна

